

INTRODUCCIÓ

Vaig créixer amb un munt de germans i germanes, en una casa gran i força enrenou. Allà hi havia feina per a tothom. Molta roba per plegar, per planxar i per cosir, i les dones —sempre les dones, és clar— cosíem i força. Era aquella una economia en què els estrips es cosien i es reparava tot el que es feia malbé, ben diferent de la d'ara, d'usar i llençar. Tot es reciclava, els llençols que eren de roba de cotó, quan s'esclarissaven del mig pels anys d'ús, es partien per la meitat i es tornaven a cosir per les vores, per les bandes on la roba encara conservava una certa fermesa, fins que a la fi, quan ja eren vells del tot, se'n feien draps per a la neteja. I tot aquest procés i també molts d'altres, volia dir cosir força estones. Se sargien els forats de qualsevol cosa: mitjons, tovalloles, tovalles, i un munt de coses més.

Tot això per dir que a casa, enmig dels estris per a cosir, hi havia un bona capsa de fils de tots colors; sempre s'embolicaven els uns amb els altres, eren sedalines, uns canonets de cartró que es multiplicaven pel fet que cada vegada hi havia més colors per a poder cosir la nova roba comprada. Aquella capsa tenia un especial atractiu per a mi, llavors jo era una nena d'uns set anys. Ja ni recordo quan vaig aprendre a cosir de petita que era i no cal dir que quan ens

queia un botó, cadascú se'l cosia. Això volia dir que calia buscar el fil adequat i com que en aquella capsa hi havia aquell embolic, la cosa es transformava amb una mena de recerca bastant empipadora, de manera que un dia, no sabia dir quin, em vaig proposar endreçar tots aquells fils per estalviar-me l'enrabiada que suposava cercar-ne un de concret sense que tots els altres el seguissin ben embullats. Vaig agafar la capsa i m'hi vaig passar tota la tarda. Un per un els anava treien i cargolant en el seu canonet, on hi feia un petit tall en una punta per deixar el fil fixat al cartró. Hi havia de tot, alguns sortien amb facilitat, altres arrossegaven tot un munt d'embulls i calia fer servir les tisores per desprendre'l dels altres, deixant-n'hi un tros inservible. I així, d'un en un, aquella capsa es va convertir en un receptacle de canonets de cartró de tots colors, ben posats uns al costat dels altres. Una conseqüència de l'endreçada és que vaig recuperar espai lliure a la capsa i vaig poder treure tota aquella pols acumulada en els embulls que havien fet els fils agafats i deixats de qualsevol manera per totes les persones que els havien fet servir.

Cal dir que l'ordre trobat no va durar gaire, perquè seguia havent-hi mans que tenien pressa per agafar un fil i deixar-lo, de manera que em vaig adonar que aquella feina que havia fet un dia i que m'havia fet descobrir un cert ordre en l'espai hauria d'ésser feta i refeta amb una certa constància. Però valia la pena perquè era un descans anar a buscar una bobina de fil verd i poder-la agafar sense que el fil negre hi estigués embolicat.

Aquesta experiència infantil em deuria quedar com una descoberta important perquè molts anys més

tard, quan em vaig decantar per uns estudis ho vaig fer per la psicologia, una ciència que em permetria desfer, potser, alguns dels nusos i embolics emocionals que les persones ens fem i que ens fan tant de mal. Si més no, ho intentaria. I així ho he fet durant una colla d'anys, sempre sorpresa per la manera com els humans ens emboliquem la vida sense voler-ho, potser per la pressa a agafar i deixar les coses i les persones, talment com passava amb la capsa de fils que jo endreçava un cop i un altre. M'he preguntat moltes vegades què era el que, petita com era, em feia desfer i desfer aquells nusos fets de manera involuntària i potser és ara que m'adono que l'important d'aquella feina infantil era la recuperació de l'espai, una claredat de formes i aquella mena de serenitat que dóna una capsa de fils ben endreçada. Tenir cura d'un petit espai. Potser era una manera de tenir cura de mi mateixa i dels altres.

Bastants anys després, vaig seguir un altre fil. A més del treball professional diari, amb llanes de colors i agulles de fer mitja vaig fer un munt de mantes de colors per a la família, les filles, el fill i el nét i les nétes, els amics, les amigues, i els companys i companyes de treball, uns quants anys fent anar les agulles mentre el pensament passejava al seu aire. Més tard, el cos em va demanar una treva del treball i, cansada de fer coses de grans formats, em vaig dedicar a fer coses petites. Una filla meva, educadora en una escola bressol, em va demanar que fes coses menudes, com mantes petites de colors perquè els nens i nenes poguessin jugar amb alguna cosa artesanal i així ho vaig fer i ja no he parat, les escoles bressol ja tenen força mantes petites i els nens i nenes hi juguen ben contents.

Explico això perquè crec que cada vida té un fil conductor, com el fil d'Ariadna per sortir del laberint, i de la mateixa manera que faig servir fils de colors per fer-ne alguna cosa, el fil de la vida m'ha portat a reflexionar sobre les coses que la vida et posa al davant, com és la condició humana, els sentiments, la família, la parella, l'amor i tantes coses immensurables. Durant cinc anys he teixit aquest recull de pensaments en la mesura que els fets anaven fent via juntament amb la meua pròpia vida.

Els primers deu enunciats corresponen al món dels sentiments més immediats; de l'onzè al vintè responen més a la presència del raonament amb més distància; i del vint-i-unè al trenta-quatrè potser estan més endinsats en les relacions amb els altres i en la interiorització dels esdeveniments importants per a un mateix.

Fins aquí m'ha portat la capsa dels fils de la meua infància i el que vaig aprendre endreçant-los un dia i un altre m'ha servit per endreçar una mica la meua vida.

LA CONDICIÓN HUMANA

Ambivalència, aquesta és la paraula amb què millor es defineix la condició humana, ens empeny el desig de voler-ho tot i de manera immediata; no sabem què és el tot, però sí que sabem que el present no ens aporta el que el vast desig ens suggereix, una fantasia de completud mai assolida i imaginada com un paradís a la terra. El paradís perdut que tampoc no sabem què és, potser un cessament de les mancances que se senten. Però potser això és la vida, aquesta sensació de buit que cal omplenar amb una tasca que no té fi. Potser la fita vital s'assembla a l'horitzó, on mai no s'hi arriba. Potser la vida sigui el procés de manteniment de la mateixa vida.

I això quin sentit té? Se'ns escapa la resposta perquè no podem fer la pregunta, ens en manquen elements. No sé si algun dia la podrem fer, potser sí, però ara com ara, la vida és tal com és i no podem fer res més que acceptar-la. I és potser aquesta situació tan imprevisible el que ens crea l'ambivalència, entesa com uns sentiments contradictoris envers el que desitgem i el que anem aconseguint.

Si hi ha alguna persona o alguna cosa que desitgem de debò, aquest objecte del desig es converteix, pel mateix desig, en una fita i un turment. És a dir, el desig ja incorpora la por a perdre-ho, i aquesta por

rebota sobre la mateixa persona o objecte desitjat, atorgant-li un poder de donar i prendre. L'ambivalència doncs, té el camp abonat en totes les decisions que prenem; no hi ha res incontaminat perquè és el mateix gaudi el que ens provoca el temor a no gaudir-ne més. El binomi amor-odi hi és per a tot; el que estimem, precisament perquè ho estimem, ens pot ferir perquè ens fa vulnerables i si en algun moment l'amor no és correspost talment com l'imaginem, el sentiment de pèrdua genera l'odi cap al mateix objecte.

Així és la vida. Podem estimar amb el binomi odi-amor inclòs o no estimar ningú i res, amb la qual cosa ens desfem de la vida i, a més, l'odi rebota contra un mateix per la manca d'amor. Així resulta que el risc de viure és el que crea la major part dels temors que se'ns generen, però no voler la vida és el no-res, un pou de desesperació.

L'ALEGRIA

Tots la volem, l'alegria o, més ben dit, tots la busquem, encara que no és una cosa per ser trobada sinó un estat de l'ànima que acompanya situacions de la vida. De l'alegria, Spinoza en diu: "És el pas de l'home d'una menor a una major perfecció." I el filòsof francès André Comte-Sponville la defineix així: "És el plaer —en moviment i acte— d'existir més i millor."

O sigui que l'alegria està íntimament lligada al fet de saber-se existint i a la potencialitat que aquest saber significa. L'alegria és l'acompanyant de l'interès per les persones i les coses; de la infinita curiositat de coneixement que n'ha en cada ser humà. Hi ha coses i situacions que ens poden causar alegria directament, com són el restabliment de la salut després d'una malaltia, o l'obtenció d'un reconeixement per un treball ben fet, o el començament d'un projecte vital, però també se'ns presenten situacions de pèrdues afectives en les quals ens trobem amarats de tristesa i que ens fan pensar que l'alegria ens ha abandonat. Momentàniament sentim la tristesa pels fets que ens toca viure, però cal saber que la tristesa és l'altra cara de l'alegria. Si no haguéssim viscut una felicitat intensa, en el moment de la pèrdua no es donaria el dolor tan intens.

Així com l'amor, també l'alegria ens dona la mesura de la felicitat i quan passen els moments radiants

sentim encara més, si és possible, la força que ens dóna amb la seva presència. Hi ha, però, una qüestió a tenir en compte: no ens és possible l'addicció a l'alegria perquè en aquest cas, com l'aigua, s'esmuny d'entre les mans. L'alegria ve donada com un complement d'una acció o d'un sentiment, mai no ve sola, és com una lluminositat que acompanya alguna altra cosa, potser forma part de la nostra voluntat de fer les coses al millor possible, i de la nostra reflexió cap al coneixement.

L'alegria ajuda a la creació perquè la mateixa creació ja és motiu d'alegria. És un estat de l'ànima que vol anar una mica més enllà del que ja coneix i, per tant, acompanya les recerques. No té res a veure amb el soroll i el bullici, al contrari, només es manifesta en una certa calma i ponderació enfront als esdeveniments vitals. El cos pot sentir plaer sensual sense alegria, un plaer efímer que a vegades fa un efecte rebot de solitud posterior. L'alegria, en canvi, també pot ser en el plaer, però el transcendeix, perquè no fa referència només als sentits, sinó que té la font a l'ànima, es podria dir que l'alegria accepta el plaer, però no només el plaer.

També és cert que hi ha persones de caràcters difícils a les quals costa molt trobar motius d'alegria. En el fons d'aquest caràcter acostuma a niar una mena de memorial de greuges perquè la vida no és exactament com l'esperaven. És a dir, una desconexió de la realitat en la qual viuen perquè no poden trencar els lligams de l'ambivalència amor-odi. L'odi enganxa força i no es pot ser neutral en aquest camp, la força d'atracció de l'odi és gran perquè descarrega les tensions internes sobre els altres. Cal estar-hi en

contra directament i sempre; és com qui conrea un camp d'herbes verinoses, no es pot fer, el camp s'ha de conrear amb aliments saludables i tenir-ne cura constantment.

L'alegria, doncs, es dóna per afegit, quan les nostres possibilitats estan en actiu és quan s'obre la porta perquè l'alegria s'hi incorpori.